

Forensinen lingvistiikka eli *true crime* -ilmiö kielitieteellisestä näkökulmasta

Roosa Rentola: *Kielestä kiinni. Kuinka kielentutkimusta käytetään rikosten selvittämisessä?* Warelia 2019.

Kielestä kiinni. Kuinka kielentutkimusta käytetään rikosten selvittämisessä? on erikoisalaa yleistajuistava tietokirja, jossa suomen kielen maisteri ja poliisi Roosa Rentola esittelee forensista lingvistiikkaa tutkimusalana ja tapaus-esimerkein. Kirjan tavoitteena on kertoa, miten kielentutkijaa voidaan hyödyntää rikosten esitutkinnassa. Kirja on tarkoitettu rikostutkintaa tekeville poliiseille sekä kielentutkijoille, ja toiveena on, että nämä asiantuntijat löytäisivät toisensa ja pystyisivät yhdistämään osaamisensa. Arvioimme kirjaa erikoisalaa yleistajuistavana tietokirjana.

Kirja on jaettu kahteen kokonaisuuteen: johdantoon ja tapaus-esimerkkeihin, joiden selvittämisessä on hyödynnetty forensista lingvistiikkaa. Johdannossa määritellään keskeiset käsitteet. *Forensinen* tarkoittaa tieteellisten tutkimusmenetelmien hyödyntämistä poliisin esitutkinnassa (esim. oikeuslääketiede ja oikeuspsykiatria). Kun tekstit ovat esitutkinnassa kielellisen tutkimuksen kohde, on kyseessä *forensinen lingvistiikka*. Itse rikos ei juuri koskaan ole kielellä tehty, mutta kieli on läsnä rikoksen olosuhteissa. Esimerkiksi henkirikos on voitu lavastaa itsemurhaksi, ja paikalle on jätetty tekaistu itsemurhkirje.

Forensisessa lingvistiikassa voidaan tutkia myös muun muassa kirjoitettua oikeuskieltä (esim. laki ja virkakieli) tai vuorovaikutusta (esim. kuulustelut). Osuudessa on myös katsaus forensisen lingvistiikan historiaan. Johdanto on kattava ja hyvä yleistajuistus Suomessa uudesta erikois- ja tieteenalasta. Kirja olisi muodostanut rikkaamman ja täyden kokonaisuuden, jos kirjan lopussa olisi ollut koonti, jossa olisi luodattu forensista lingvistiikkaa, sen merkitystä ja mahdollisuuksia tulevaisuuteen.

Tapausesimerkeistä kaksi on Suomesta (Liikemies Carl J. Danhammerin tapaus ja Ulvilan surmatapaus), kuusi Yhdysvalloista tai Isosta-Britanniasta. Tapausesimerkeissä kielentutkimus kohdistuu muun muassa rikoksen tekijän kirjoittamiin teksteihin, kuten Unabomberin manifesteihin. Kohteena voivat olla myös hätäpuhelut, kuten Ulvilan surmatapauksessa. Merkittävä kohde ovat myös tekstit, joissa rikoksen tekijä teeskentelee olevansa joku muu. Tällöin analysoidaan tekaistuja itsemurhakirjeitä, uhkaussähköposteja, tekstiviestejä tai viranomaiskirjeitä, kuten Danhammerin tapauksessa. Kielentutkija pyrki selvittämään, kuka tekstin on kirjoittanut.

Tapausesimerkit esittelevät monipuolisesti erilaisia tekstilajeja ja kielellisiä yksityiskohtia, sillä kiinni voi jäädä niin oikeakielisyydestä kuin virkakieleen kuulumattomasta tyylistä. Esimerkit olisi voinut jaotella selkeästi esimerkiksi tekstintutkimusta ja fonetiikkaa hyödyntäviin tapauksiin, jotta kielitieteen eri osa-alueet hahmottuisivat paremmin.

Tapausesimerkit ovat runsaasti huomiota saaneita, lähinnä henkirikoksia, mikä houkuttelee lukemaan. Huomiotta jäävät arkiset rikokset, joita tapahtuu enemmän ja jotka voivat koskea meitä kaikkia. Tapausesimerkit ovat narratiivisia: niissä esitellään rikos, kielelliset todisteet sekä niiden rooli rikoksen ratkaisemisessa. Tietokirjassa tarinallisuus kaunokirjallisenä tyylikeinona on erittäin

hyvä valinta, sillä näin syy–seuraussuhteet näyttäytyvät selkeinä ja muodostavat rikostapauksista loogisesti etenevät kokonaisuudet.

Forensinen lingvistiikka on yhteiskunnallisesti tärkeä ja ajan-kohtainen. Kirjalla on selkeä väittämä: meillä on oma kielellinen sormenjälkemme, emme ole siitä tietoisia emmekä pysty sitä muuttamaan. Teos liittyy myös suosittuun *true crime* -ilmiöön. Esimerkiksi YLE Areenassa on kategoria *true crime* -sarjoille ja *Jäljillä*-podcastilla on 30 000–40 000 kuuntelijaa viikoittain (Sundqvist 2019). Kirja täydentää ilmiötä kielitieteellisestä näkökulmasta. Kielentutkija havahtuu, sillä teos esittelee Suomessa harvinaisen tutkimussuuntauksen. Oikeudelliset tekstit ja vuorovaikutus ovat kyllä olleet tieteellisen kiinnostuksen kohteena, kuten Jutta Heleniuksen (2016) *Institutionaalinen moniäänisyys kuulustelukertomuksessa* ja Johanna Niemi-Kiesiläisen ym. (2006) teoksessa *Oikeuden tekstit diskursseina*. Tieteellisesti analyyttisempi ote eli aidot, analysoidut tekstit toisivat kielitieteellistä analyysiä vielä näkyvämmäksi.

Lue kirja, kiinnostut taatusti kielitieteestä. Kirja esittää erinomaisesti, miten kielitiedettä voi soveltaa aloilla, joilla sitä perinteisesti ei ole sovellettu. Kirjaa voisi luetuttaa alavalintaa pohtivilla nuorilla, jotka saavat kirjasta todellisen esimerkin, miten kieltä ja kielitiedettä voi hyödyntää työelämässä. Parhaimmillaan Rentola on analysoidessaan Suomen kenties kuuluisinta hätäpuhelua.

JOHANNA KALJA-VOIMA JA REETTA RONKAINEN

Kalja-Voima on suomen kielen lehtori ja Ronkainen tohtorikoulutettava Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitoksella.

Tieteelliset lehdet ja kiinnostavimmat tietokirjat löydät meiltä!

Käy sisään

TIETEEN OMAAN VERKKOKAUPPAAN

www.tiedekirja.fi

Tieteen puolesta.